

kových obrazů (‘akustická montáž’, říká jí Václav Růt). Neboť nic jiného nežli obrazy skutečnosti nemůže být materiálem rozhlasu stejně jako filmu. ... A dokládá na Nezvalově scénáriu, jak řada v podstatě naturálních objektů zvukového záznamu se montážní skladbou stává stylizovaným obrazem reality. Nejen to. ‘Obrazy jsou řazeny stejným způsobem, jako je tomu ve filmu’, praví Frejka a jedním dechem vedle Nezvala jmenuje Jana Grmela. ... Frejka se nenechává tématem zmást a prohlásí, že oba ‘hledají totéž: moderní rozhlasový účín’.²¹ Druhý autor se obrací přímo ke Grmelovi a jeho historické roli se snímkem Požár opery: „Grmela byl oslněn efekty, na které byl pravděpodobně zvyklý spoléhat i v literatuře... tentokrát však šlo o okouzlení zvukem, tedy radikálně jiným médiem. ... Za připomenutí stojí ... společné hodnocení Nezvala a Grmely u Jiřího Frejky. Ten vychází z pevného stanoviska, že rozhlas nepřenáší, ale vytváří, což v případě Grmelova Požáru opery skutečně platí.“ Hra „byla fantastická v tom, že si stvořila svou realitu – a učinila to montáží zvuku, kompletně provedenou ve studiu Radiojournalu.“ Sladký tu vidí „cílevědomou zvukovou montáž atrakcí ... tak, aby jejich pomocí vznikala jasná a jednoduchá narace.“²²

V časopiseckém článku formuloval Sladký svým úvahám a tomuto dnešnímu článku jasnou pointu: „Rozhlasu se Grmelovou zásluhou podařilo to, čeho nebylo schopno žádné jiné médium své doby a co by dnes vysílací média typu televize inscenovala jen za pomoci nákladných digitálních efektů.“²³

Odkazy:

1. Radiojournal 21/1930
2. Archiv ČRo
3. A. J. Patzaková: Prvních deset let československého rozhlasu, 1935
4. dr. Josef Branžovský: České rozhlasové pásmo I. SO ČsRo 1992
5. A. J. Patzaková, opak. citát
6. Panáček v říši mluveného slova. Stránky přátel rozhlasových her a mluveného slova vůbec.
7. Gabriel Gössel: Fonogram. In: Týdeník Rozhlas 3. 11. 2003
8. Eva Frídová: Velká hra občana Orsona Wellese. Literární noviny 9. 7. 2007
9. Snímek, tamtéž
10. Petr Třešňák: Marfani proti demokracii. In: Respekt 27. 10. – 2. 11. 2008
11. Petr Třešňák, opak. citát
12. Petr Třešňák, opak. citát
13. Eva Frídová, opak. citát
14. David Vaughan: Bitva o vlny. Rozhlas v mnichovské krizi. Radioservis spolu s COOK Communications, 2008
15. Bulletin 1930, II., Radiojournal Praha
16. Reklamní leták nakladatele Hladkého
17. Panáček v říši mluveného slova, opak. citát
18. Reklamní leták, opak. citát
19. Z ohlasů na webových stránkách ČRo 31. 10. 2008
20. Reklamní leták, opak. citát
21. K Frejkovu přínosu rozhlasové teorii. In: Otázky rozhlasové problematiky, SRT 2005
22. K rehabilitaci role J. Grmely v rozhlasové historii. In: tamtéž
23. Pavel Sladký: Reflex, (říjen?) 2005

OSOBNOSTI – VÝROČÍ

Mgr. Jiří Hubička

Karel Lánský

6. 7. 1924 Staňkov, okr. Domažlice

(Následující text je zkráceným záznamem rozhovoru, který jsem s panem Lánským natočil 23. 11. 2009)

Několikerá setkání s rozhlasem

Moje setkání s rozhlasem byla v mém životě několikrát a vždy šlo o setkání v mnohém určující, rozhodující. Jsem totiž o rok mladší, nežli je rozhlas. To úplně první setkání se odehrálo v roce 1934, v době, kdy se v Itálii konalo mistrovství světa ve fotbale. V mém rodném městečku bylo rozhlasových přístrojů jen velmi málo, v Lidovém domě dali při finálovém utkání, kdy hráli naši s Itálií, jeden přijímač do oken poblíž letního cvičiště. Při tomlo hromadném poslechu jsem poprvé pochopil, co představuje kouzlo rozhlasu a přímých přenosů zvlášť.

Pak jsem se seznámil s rozhlasem za války, kdy jsem se učil řemeslo v Praze. Můj strýc, který uměl německy, chtěl znát zprávy ze světa a pouštěl si vysílání londýnského rozhlasu – ale v němčině. Poslouchal jsem s ním. Mělo to výhodu v tom, že jsem získal přehled o hlavních událostech, nevýhoda pak byla v tom, že ve vysílání chyběly události soustředěné na české prostředí.

K mému třetímu významnému setkání s rozhlasem došlo v pětáctýřicátém roce, kdy jsem byl přítomen několik hodin povstání u rozhlasu, ale protože jsem byl napojen na skupinu ve svém tehdejší bydlišti na Vyšehradě, zbytek povstání jsem prožil tam.

Práce v tiskovém oboru ÚV KSČ

Další moje setkání s rozhlasem bylo nepřímé, nicméně velmi důležité. V roce 1956 jsem se během vojenské služby v poddůstojnické škole setkal se svým tehdy „spolubojovníkem“ Jiřím Kmochem. Spřátelili jsme se, a když Jiří nastoupil do tiskového odboru ÚV KSČ, já jsem v té době pracoval na ČSTV, na tělovýchovném svazu. Jirka věděl, že se tam moc dobře necítím. Neměl jsem v tom oboru vzdělání (*Karel Lánský vystudoval v letech 1946–1949 Vysokou školu politickou a sociální v Praze – pozn. autora*), a přestože jsem byl vždycky velký sportovní fanoušek, neměl jsem v tom prostředí dobré pocity. Pracoval jsem tam v oddělení propagace a agitace, kde si mě považovali. Po jedné debatě se v Jirkově hlavě zrodila myšlenka, že bych mohl přejít do tiskového odboru ÚV KSČ. Nebral jsem to vážně. Měl jsem kádrový škraloup z doby kolem procesů. Byl jsem tehdy obviněn, že jsem jako předseda stranické organizace na ÚV ČSM napomáhal protistátnímu centru. Na onom počátku 50. let byl náhle z funkce předsedy ČSM

politický a organizační pracovník, vedoucí vnitropolitické rubriky Hlavní redakce zpravodajství, později ředitel zahraničního vysílání ČsRo

odvolán Zdeněk Hejzlar. Byl jsem v té době jeho podřízeným, vedoucím mezinárodního oddělení, takže jsem byl považován za podezřelého škůdce. Ze stejného důvodu mě ani nepovýšili na vojně na důstojníka, šel jsem k řadovému útvaru s návrhem na stranický trest. Proto jsem říkal Kmochovi, když mi učinil tu nabídku: ‘To je nesmysl, to nemůže projít.’ Jirka návrh přesto předložil. Vedoucím kádrového odboru byl tehdy Karel Hoffmann, pozdější ředitel rozhlasu. Ukázalo se, že pocházíme z míst kousek od sebe – on ze Stoda, já ze Staňkova u Domažlic... K mému překvapení byl však návrh na moje přijetí odsouhlasen. V srpnu – srpen je můj osudový měsíc! – přesně 20. srpna 1956 jsem tedy nastoupil na ÚV KSČ do tiskového odboru. Hoffmann mi tehdy sdělil, že přebírám agendu sdělovacích prostředků, stal jsem se tak spolupracovníkem Jirky Kmocha a tím se dostal do blízkého kontaktu se záležitostmi rozhlasu. Dostali jsme za úkol přepracovat materiál o situaci v tisku, rozhlasu a televizi po 20. sjezdu KSSS. Spolu s Jiřím jsme z původního seznamu vypustili celou řadu jmen lidí, kteří měli být z redakcí vyhozeni.

Vyloučení ze strany

V tiskovém odboru jsem se se svými názory udržel 5 let, než mě postihlo další obvinění, a sice že patřím do projugoslávské, protistranické, protistátní skupiny, která napomáhá americkým imperialistům. V roce 1961 politické byro 8 lidí vyloučilo z KSČ, několik dalších dostalo stranické důtky. Všichni jsme se šli samozřejmě zakalovat do výroby. Šel jsem pracovat do lisovny v Pragovce. Ve třiašedesátém došlo (opět přirozeně pod vlivem situace v Sovětském svazu) k jistému uvolnění a já jsem mohl, v souladu se svým vzděláním a se zákony, být využit lépe. S pomocí známých lidí jsem se dostal podruhé na ČSTV. Vyloučení mi však zůstalo a já tedy do roku 1968 pracoval v tělovýchově na úseku propagace, spolupracoval tedy s rozhlasem, tiskem a televizí.

Převratný rok 1968

V dubnu roku 1968, ještě jako vyloučený, opět díky Kmochovi a se souhlasem Rostislava Běhala, nikoli ovšem s výslovným souhlasem tehdejšího ředitele Marka, jsem nastoupil do rozhlasu. Šlo o moje předposlední přímé setkání s rozhlasem. Pracoval jsem jako vedoucí rubriky ústředních zpravodajů, což byla součást zpravodajské redakce šéfované Jiřím Kmochem. V téže době jsme se celá kdysi potrestaná skupina odvolali a posléze (z rozhodnutí komise, kterou vedl Milouš Ja-

keš) jsme byli s pompou rehabilitováni. Po několika týdnech působení v rozhlasu nám na stranické konferenci vrátili (mně a Igorovi Kratochvílovi) stranické legitimace. V tom je ovšem také důvod, pro který se později, po vstupu vojsk, ve chvíli, kdy ředitel Hejzlar byl v Bratislavě, v pražském rozhlasu zrodila sestava Kmoch, Kratochvíl, Lánský. Kratochvíl se o něco později (stejně jako Hejzlar) účastnil jako delegát mimořádného stranického sjezdu ve Vysočanech, zatímco já, s pověstí starého kritika režimu, jsem srpnové protiokupační vysílání rozhlasu řídil.

Věděli jsme samozřejmě, že to později odskáčeme. Ale ani nás nenapadlo se odpovědnosti za celé to období zříct. Trest nás neminul. Za vinu nám později kladli hlavně to, že jsme umožnili vysílání ze záložního pracoviště na Žižkově, ze známého Péčka.

Po srpnu jsem ještě pár měsíců v rozhlasu zůstal. Tehdy byly dva názorové proudy „dubčekovských sirotků“. Jedni odešli sami a okamžitě. Druzí hlásali, že je třeba držet pozice, pokud je to možné, protože po nás můžou přijít mnohem razantnější vedoucí pracovníci. Působil jsem v rozhlasu ještě v r. 1969. V roce 1970 jsem však už nastoupil jako stavební dělník na stavbě bytů v Praze, u toho jsem vydržel téměř dvacet let, až do odchodu do důchodu.

Poslední setkání s rozhlasem

Když přišel sametový devětaosmdesátý rok, nabídl jsem tehdejšímu rozhlasovému stávkovému výboru svou pomoc. Byla ustavena vládní komise pro zjištění okolností roku 1968. V té začal pracovat Igor Kratochvíl. Když se Jirka Dienstbier stal ministrem zahraničí a sháněl do svého úřadu lidi, přetáhl Kratochvíla k sobě. Ten doporučil předsedovi vládní komise, abych na úsek tisku, rozhlasu a televize přešel do vládní komise já. V té chvíli nám rozhlas dokonce nabídl kancelář, takže jsem svou funkci v této komisi vykonával, jak jsem se později dozvěděl, v kanceláři bývalého celozávodního výboru KSČ ve 4. patře vinohradské budovy.

Pracoval jsem nadále v oné komisi, ale když kolego-

vé, kteří se mezitím do rozhlasu vrátili (Richard Seeman, Jiří Kmoch) viděli, jaké poměry v rozhlasu nastávají a jací lidé se touží zmocnit nadvlády nad rozhlasem, přemlouvali mě, abych rovněž přijal rozhlasové angažmá. A tak jsem v létě 1990 na tyto výzvy kývnul. Potřebovali, abych se stal členem vedení rozhlasu. Jediný post, který se takto dal uchopit, byl ředitel zahraničního vysílání, k čemuž jsem neměl nejlepší předpoklady. Těsně předtím jsem totiž poslal řediteli rozhlasu dopis, ve kterém jsem vyjádřil názor, že by celé zahraniční vysílání mělo být zrušeno a znovu vybudováno na zelené louce. S tímto názorem jsem se netajil, ale přesto jsem se ředitelem zahraničního vysílání stal. Bylo to ovšem jen nakrátko. Nastoupil jsem v polovině roku 1990 a ke 30. červnu 1992 jsem rozhlas opustil.

Zážitky z dramatických srpnových dnů roku 1968 v prostředí rozhlasu jsme s Jiřím Dienstbierem později zpracovali do knížky *Rozhlas proti tankům*. Vznikla v první polovině roku 1988. Měla tři verze, přičemž první vyšla v samizdatu. Dali jsme ji dohromady k 20. výročí okupace. Připravovali jsme ji za poměrně dobrodružných okolností, s dodržováním přísné konspirace, protože Jiří Dienstbier byl neustále pod policejním pohledem.

Vzhledem k tomu, že oněch 7 srpnových dní v roce 1968 bylo pro celou společnost velice bolestných, osudových, považuju svoje působení v oné době za nejpodstatnější a nejdůležitější etapu svého profesního působení. Období, kdy jsem se cítil nejvíc k užtku.

(S panem Lánským jsme se na závěr rozhovoru, ve kterém jsme sledovali především linii jeho rozhlasového působení, dohodli, že na uvedené vzpomínky navážeme v rozhovoru dalším. Přičemž se budeme věnovat širším souvislostem politického vývoje především v 60. letech.

J. H.

A ještě jeden námět: pokud výše uvedený text pronikne až k tzv. „kompetentním činitelům“, přimlouvám se, aby tito zvážili, zda by nebylo vhodné osobnosti, jež se zapsaly do rozhlasové historie podobně jako pan Lánský, zvát na setkání alespoň v souvislosti s každoročními oslavami srpnových událostí.

J. H.)

Rudolf Matys

Václav Daněk – Pokus o gratulaci s nezbytnou předmluvou

9. 7. 1929 Praha

9. července 2009 uzavřel osmé desetiletí svého životaběhu překladatel, básník a, jak se rádo říká, „mnohaleletý“ rozhlasový redaktor Václav Daněk. To „mnohaleletý“ v jeho případě znamená, že přesně polovinu svého dosavadního života, tedy celých čtyřicet let, strávil ve službách Československého (později Českého) rozhlasu, který se tak stal vlastně jediným jeho zaměstnavatelem!

Když roku 1954, po absolutoriu oboru dramaturgie na pražské DAMU, poprvé usedl do redaktorské židle v právě se rodící rozhlasové literární redakci, probíral se teprve rozhlas ze svých nejhorších poúnorových let, z tupé ideologické služebnosti, z monolitní myšlenkové i formální sterility „umění lidového, ideového a stranic-

kého“ a samozřejmě i z tvrdé a neomezené nadvlády politické cenzury. Celých dvanáct let taky ještě muselo proběhnout, než byly položeny základy ke „stanici náročného posluchače“, z nichž nakonec vyrostla dnešní Vltava, v jejímž rámci teprve mohlo získat vysílání poezie, jemuž především se hodlal Daněk zasvětit, cílevědomou a široce založenou koncepcí a systémem. A právě odjakživa ke svobodomyšlnosti tíhnoucí Václav Daněk se stal jedním z těch nečetných, kteří se ze všech svých sil snažili tento ideologický monolit narušovat a, jak jen to bylo možné, vnášet do vysílání všechny méně konformní, modernější, myšlenkově i formálně uvolněnější trendy.

Dlouho to tedy neměl nikterak lehké a nejrůznějšími konflikty s dogmatickými nadřízenými a omezení všech

odrůd „procházel“ často jen se značným, občas až neuvěřitelným štěstím. Skutečně dařit se mu začalo – pochopitelně – teprve od poloviny 60. let, to byl pro něj onen čas, v němž vytvářel nové literární programové typy a zkoušel různé netradiční postupy, přičemž se mj. inspiroval i dědictvím meziválečné avantgardy (pásmo-koláž, „polyekranový“ typ montáže apod.), a, co bylo pro jeho obor zvlášť významné, získal pro pravidelnou spolupráci s rozhlasem prakticky všechny tehdejší špičkové překladatele poezie (J. Koláře, J. Hiršala, J. Vladislava, Z. Urbánka, L. Čivrného, E. Fryntu, I. Slavíka, J. Pokorného, L. Kubištu, V. Mikeše ad.) a zároveň ovšem cílevědomě „vychoval“ i řadu překladatelů mladých. Rozsah básnické produkce literární redakce byl v těch „kulturocentrických“ 60. letech tak široký, že odpovídal kapacitě nemalého nakladatelství a nejedna významná překladová knížka byla také rozhlasovými pořady (například v cyklech Panoráma zahraniční poezie, Klenotnice klasické poezie apod.) inspirována! Československý rozhlas tedy nejenom v oblasti rozhlasových her, ale i v prezentaci poezie patřil mezi nejpřednější evropské rozhlasové a jeho prestiž v českém kulturním světě až do nástupu normalizace jen dále rostla. A to bylo nepochybně i zásluhou Václava Daňky, který byl po celý svůj rozhlasový život prakticky u všeho, čím se toto médium ve svých slovesných složkách hýbalo dopředu a výš...

I on sám se v této době stal jedním z předních překladatelů-rusistů své generace. Věnoval se přitom jak ruské básnické klasice (Blok, Jesenin, Anněnskij), tak i poezii moderní – nejprve básníkům, kteří se snažili jen překonávat stalinistický dogmatismus, jako byli A. Vozněnskij, B. Achmadulina, ale i písničkáři B. Okudžavovi, později i těm, kteří byli v sovětském literárním kontextu spíš jen trpěni, třeba A. Tarkovskému či A. Kušnerovi, nakonec se téměř zcela soustředil na oběti stalinistického teroru (O. Mandelštam) a na básníky režimem vysloveně pronásledované (D. Charms, A. Vveděnskij, J. Brodskij). Přebásňoval ovšem i básníky ukrajinské, maďarské, pákistánské a mongolské a s jejich tvorbou průběžně seznamoval i rozhlasové posluchače...

Neměli bychom tu rozhodně opomenout ani Daňkovo „společenské angažmá“ ze 60. let. Agilně působil v rozhlasových odborech i ve Svazu československých spisovatelů. Podepsal prohlášení českých rusistů proti srpnové invazi (a nikdy, na rozdíl od jiných, svůj podpis neodvolal); ve své absurdní grotesce *Blátotlačka* zesměšnil tehdejší drážďanskou okupační vysílačku, podílel se na gramofonové desce k počtě činu Jana Palacha... A pak, v těžkých normalizačních časech, se významně zasloužil o to, že se v literární redakci podařilo přes všemožné tlaky zvenčí udržet profesionální kvalitu práce, jakož i ovzduší vzájemné solidarity a lidské slušnosti. A hlavně: srdnatě poskytoval ve vysílání pro-

stor řadě zakázaných překladatelů i autorů rozhlasových pásem, kteří pak po celá dvě desetiletí významně zkvalitňovali profil rozhlasového vysílání, ovšemže pod jmény takzvaných „pokryvačů“, k nimž ostatně patřil i on sám (šlo např. o J. Hiršala, B. Grögerovou, M. Červenku, L. Čivrného). A tak se stalo, že signatář Charty 77 J. Hiršal, ukrývající se pod více než dvaceti jmény povolených překladatelů, se v 70. a 80. letech díky Daňkovi dokonce stal zřejmě vůbec nejčastěji vysílaným překladatelem poezie!

V 70. letech začal Daňek vydávat i knížky své vlastní poezie, které ovšem nebyly v ničem poplatné dobové normalizační ideologii ani politicky „žádoucí“. Na vroucně intonované úvodní sbírky milostné inspirace *Jak jsme lili zvon* a *Svět jsou dva* navázaly v osmdesátých letech další knížky smyslově kypivé metaforiky a formální virtuozity, *Dům sonetů* a *Gazely a kola*, v prvním desetiletí našeho století pak knihy životních bilancí, soubor „věnců sonetů“ *Z hnoje snů tobě* a loni vydané *Balady a svízanky*.

Byl to jistě hlavně značný lidský a umělecký kredit, jímž disponoval, který ho krátce po listopadu 1989 předurčil a legitimoval k převzetí funkce předsedy komise pro rehabilitaci politicky postižených rozhlasových pracovníků. A konečně, jeho vztah k různým podobám rozhlasového, fónického pokusnictví, který se snažil ve vysílání uplatnit už v 60. letech, ho v letech 1990–1994 přivedl do čela „redakce rozhlasové paměti a literárního a hudebního experimentu“, takzvaného Audio-studia.

S Daňkovým jménem se ovšem posluchači literárních pořadů stanice Vltava setkávají i nadále, v řadě repríz, a také v premiérách jeho nových textů a překladů... Vědí o něm ale dobře i ti, kteří sledují aktivity českého centra Pen klubu i Umělecké besedy a kteří znají její revue Život. V obou těchto významných uměleckých institucích totiž patří Václav Daňek k jejich nejagilnějším a nejobětavějším osobnostem.

V žádném případě tedy neodešel, a taky rozhodně nemínil odejít do nějakého toho „tvůrčího důchodu“, byl by ostatně naprosto předčasný. A upřímné jubilejní přání od všech rozhlasáků, kteří ho pamatují a znají, přání, k němuž se jistě rádi připojí i čtenáři Magazínu, totiž aby mu ta jeho neobyčejná vitalita a životní radostensství vydržely co nejdéle, mu jistě bude milé, ale, jak jsem ho za těch třiačtyřicet let poznal, vím, že je spíš jenom potěšeně uloží „ad acta“ – a jeho loď mine tuto bójku s číslicí 80 bez většího povšimnutí a vesla vzápětí znovu a zcela zaberou... A tedy: „ad multos annos“, milý Vašku, duše kamarádká!

Převzato z Čtvrtletníku posluchačů a příznivců stanice ČRo 3 – VLTAVA 3/09

Mgr. Eva Ješutová

PhDr. Olga Spalová (roz. Srbová)

16. 7. 1914 Polička (okr. Svitavy) – 14. 4. 1987 Praha

prozaička, esejistka, divadelní a rozhlasová kritička a autorka rozhlasových her

O. Spalová vychodila obecnou školu v Praze, kde také absolvovala dívčí reálné gymnázium E. Krásnohorské (bývalá Minerva). Již v době gymnaziálních studií patřily k jejím velkým láskám divadlo a literatura. Její spolužačkou byla i Ljuba Hermannová, která později vzpomínala, jak spolu předváděly Voskovce a Wericha a že to byla právě O. Spalová, kdo ji přivedl k herectví. V letech 1933–1937 vystudovala O. Spalová Filozofickou fakultu UK v Praze a získala doktorát ze slovan-ských literatur. Na FF UK byla žačkou prof. V. Tilleho, který dokázal ve svých žácích vzbudit zájem i o rozhlasové umění. Od dob středoškolských studií O. Spalová publikovala své příspěvky o literatuře a divadelním dění. V letech 1931–1934 působila jako členka redakční rady Studentského časopisu, kam dodávala beletristické příspěvky a od r. 1932 byla i jeho divadelní referentkou. Jako divadelní referentka přispívala v letech 1934–1937 do čtrnáctideníku *Eva*, 1937–1938 do *Večerníku Práva lidu* a *Ranních novin*, v r. 1938 do *Práva lidu*, kde byl vedoucím kulturní rubriky A. M. Piša. V roce 1938 po krátkou dobu (4 měsíce) byla vedoucí propagace v *Umělecké besedě*. V letech 1939–1945 se vrátila k divadelním referátům v *Národní práci*, od r. 1945 do r. 1949 pokračovala jako divadelní a rozhlasová referentka v kulturní rubrice *Práce*. Jako rozhlasová referentka spolupracovala s *Haló novinami*, *A-Zetem* a přispívala články s divadelní a rozhlasovou tematikou do nejrůznějších odborných periodik (*Divadelní noviny*, *Divadlo a Přítomnost*). Od r. 1937 do r. 1952 působila jako středoškolská profesorka, z toho v letech 1940–1945 na Gymnáziu E. Krásnohorské. V r. 1946 se provdala za herce Jaromíra Spala, se kterým se seznámila v době svého působení na dramatické konzervatoři. Ze své původní profese středoškolské profesorky přešla k 1. září 1952 do Státního pedagogického nakladatelství jako redaktorka *Učitelských novin* a věnovala se hlavně recenzím divadelní a filmové tvorby.

Její externí spolupráce s rozhlasem začala v r. 1937 rozhlasovou úpravou Máchovy *Márinky*. Následujícího roku je podepsána jako autorka pod přednáškou *Chvála malého města*, v r. 1939 napsala pro rozhlas hru *Probuzená fotografie*. Během války se její spolupráce s rozhlasem stala četnější – v r. 1940 byla vysílána její hra *Dostaveníčko* v režii Václava Sommera a naukové pásmo *Zlatá koruna české gotiky*. O rok později upravila pro rozhlas Shakespearova *Hamleta* a v r. 1942 připravila jeden z dílů cyklu *Česká kniha*. Rozhlasu se věnovala nejen jako autorka, ale i teoreticky, jak dokazuje brožura *Rozhlas a slovesnost* z r. 1941. V r. 1944 připravila pro vysílání Rozhlasu pro školy *Slavné monology* s ukázkami z významných světových dramát. K 80. narozeninám Jaroslava Kvapila (v r. 1948) připravila pásmo *Básník oblaků a bojovník s mračny*.

V témže roce se vysílalo i její literární pásmo *Cesta Boženy Benešové z labyrintu srdce do ráje nového světa* a hra *To je naše město*.

Ve druhé polovině 40. let s Československým rozhlasem spolupracovala i jako členka odborných komisí. Pro svoji erudici a zkušenosti s tvorbou rozhlasových pořadů byla delegována Syndikátem čs. spisovatelů do porot, které vybíraly pro realizaci náměty a texty zasílané povětšinou začínajícími autory do četných soutěží.

Její hru *Dům stáří* nastudovala v brněnském studiu Čs. rozhlasu v r. 1957 Olga Zzulová. Kmenovou zaměstnankyní Čs. rozhlasu se stala od 1. ledna 1959, kdy „z důvodů všeobecného zájmu“ nastoupila jako vedoucí redakce pionýrského vysílání. V Hlavní redakci pro děti a mládež působila jako redaktorka literárních a dramatických pořadů pro mládež. Za tu dobu připravila řadu příspěvků do pořadu *Pionýrská jitřenka*. V r. 1966 upravila pro rozhlas povídky Otakara Batličky *Na vlně dobrodružství*. Stála také u zrodu seriálu krátkých kulturněpublicistických pořadů *Co to je, když se řekne*. Jeho posláním bylo vysvětlit v dobovém kontextu jejich vzniku dávno vžitá rčení, úsloví a podobnosti, užívaná v symbolickém významu k vyjádření určité situace nebo myšlenky. Vedoucí kolektivu zkušených autorů a také autorkou velké části hesel byla Olga Spalová. Během tří let se odvysílalo přes dvě stě relací. Setkaly se s tak velkým posluchačským ohlasem, že následovalo knižní vydání. Přes vysoký náklad a dotisky byla kniha beznadějně rozebrána. Dodnes neztratila nic na své aktuálnosti, protože znát význam rčení, příměrů i moudrých výroků z historie je i dnes projevem určité kulturní úrovně. Poslední vydání je z r. 2008.

O. Spalová ukončila pracovní poměr k 31. březnu 1968 a dva měsíce pak byla novinářkou na volné noze. K 1. červnu 1968 se do rozhlasu vrátila jako vedoucí oddělení tisku a propagace. I nadále pokračovala v redaktorské práci. V srpnu 1968 rozhlas vysílal šestidílnou četbu na pokračování *Jiří Frejka a jeho herci*, jejíž je autorkou. Na úspěšný pořad *Co to je, když se řekne* navázal v r. 1969 cyklus *Kdo to je, když se řekne*. Představoval hlavní hrdiny literárních děl známých autorů. Ve stejném roce se začal vysílat i cyklus *Otisk a tvar světa* s podtitulem *Zvuková čítanka z evropských dramát*. Do r. 1971 se odvysílalo 28 částí, v nichž O. Spalová představila dramata od antiky po současnost. Pro Čs. rozhlas upravila cyklus maďarského rozhlasu *Dějiny knihy* a knihoven, zpracovaný pro Mezinárodní rozhlasovou unii. Pracovní poměr ukončila odchodem do starobního důchodu k 31. červenci 1971.

Rozsáhlá je i její mimorozhlasová činnost. Z let jejího pedagogického působení vzešel román *Co nebylo v třídní knize* (1943). Za války vyšel také povídkový

soubor, román pro ženy s motivy lásky a smrti *Létavice* (1944). V roce 1971 byla vydána *Malá světová obrazárna*. Další kniha věnovaná její celoživotní lásce divadlu vyšla pod titulem *Divadlo aneb Snář* a zachycuje vzpomínky jednoho z vynikajících českých herců Eduarda Kohouta (1975). Knize předcházela umělecký dokument z r. 1969 *Herecký kníže z Kamy*, kde je autorkou námětu a scénáře. Herecké vzpomínky a paměti dalšího z předních českých herců a zakladatele herecké dynastie Vendelína Budila zachytila v knize *Sága rodu Budilova* s podtitulem 100 let českého divadla na jevišti i v zákulisí (1978). Je také autorkou kni-

hy *Umění kolem dítěte*, kterou vydalo Státní pedagogické nakladatelství (1958).

Olga Spalová patří k těm „rozhlasákům“, kteří svým působením a významem výrazně přesáhli hranice rozhlasu. Zemřela 14. dubna 1987 v Praze. K 5. výročí úmrtí připravili její přátelé, pro které vždy byla – stejně jako pro své žáčky a spolupracovníky – Olinkou, v pražské Viole vzpomínkový večer nazvaný Krásné jiskření. Hlavními protagonisty byli Jaroslava Adamová a Radovan Lukavský, režíroval Vladimír Justl a na přípravě se podílel její synovec Jiří Langer s manželkou.

Mgr. Jiří Hubička

Otto Hon

19. 7. 1909 Litošice, okr. Čáslav – 21. 5. 1990 Praha

rozhlasový technik

Týdeník *Náš rozhlas*, předchůdce dnešního *Týdeníku Rozhlas*, publikoval ve svém 46. čísle z roku 1946 článek věnovaný dvěma rozhlasovým pracovníkům, kteří byli na podzim onoho roku – mezi jinými – oceněni čestným uznáním. Jedním z těch dvou byl rozhlasový technik Otto Hon, o kterém se v článku praví: „...náleží už k tak zvané staré gardě...“ (v roce 1946 mu bylo 37 let! – pozn. autora) „...pro pohotovost a obětavou službu v organizaci materiálu a snímků a rozhodnost a rozvahy, kterou ve své práci v rozhlase i mimo rozhlas Otto Hon projevuje všude tam, kde je potřeba dobré vůle a silné ruky, si dobrý rozhlasový pracovník čestného uznání plně zasloužil.“

Jakkoli technik Hon, už tehdy „příslušník staré gardy“, působil v Československém rozhlase nepřetržitě ještě dalších dvacet sedm let, žádné další články a souvislé zmínky o jeho působení už v tisku nenajdeme. Patřil k těm nadšencům rozhlasové práce, kteří prožili v rozhlase celý profesní život (nastoupil v roce 1934 a do důchodu odešel v roce 1973) a kteří se systematicky a s pečlivostí soustředili na svůj obor, aniž by projevovali ambice vmísit se do dramatických dějinných okamžiků, jež často doslova procházely rozhlasovou budovou. O Honovi to platí s jednou výjimkou (týká se roku 1945), ale o tom až později.

Otto Hon se narodil před sto lety v malé vsi Litošice, která dnes spadá do Pardubického kraje a nachází se přibližně na půl cesty mezi Přeloučí a Čáslaví. Dnes má tato obec pouhých 110 obyvatel. V roce 1909, kdy se zde Hon narodil, žilo v Litošicích lidí nepochybně více, soudě jen z toho, že zde fungovala obecní škola (zrušena byla v roce 1953). Otto Hon v ní svoje základní vzdělání ukončil v roce 1920, do měšťanské školy už však musel docházet do přibližně 5 kilometrů vzdálené Přelouče. V letech 1924 až 1928 se vyučil v oboru elektrotechnik (tentokrát musel do Kolína, kde se učil u tamějšího Elektrárenského svazu). Byl zde hodnocen jako nejlepší z učňů, proto byl doporučen ke studiu na průmyslovce. V roce 1928 se tedy posunul ještě více na západ a v Praze na Smíchově začal studovat na

1. státní průmyslové škole elektrotechnické. Odmaturoval s vyznamenáním.

Honova profesní orientace byla tak definitivně určena, a tak není divu, že v dubnu 1934 píše ředitelství *Radiojournalu* v Praze žádost, v níž mimo jiné uvádí: „...Po maturitě jsem nastoupil vojenskou presenční službu u radioroty 1. telegrafního praporu v Kutné Hoře... Bylo by mi velkou ctí, kdybych mohl u Vás pracovat a ujišťuji, že bych své povinnosti konal co nejsvědomitěji a s největší pílí a že bych hájil dobré jméno celého podniku.“

A když se tehdy za přijetí Hona přimluvil ředitel gymnázia Ing. Milinovský (v dopise dr. Šourkovi mimo jiné píše: „...Račte prosím býti ujištěn, že bych si netroufal Vás obtěžovat, kdyby se výjimečně nejednalo o žáka nejlepších kvalit, s vyznamenáním, úplně seriózního a spolehlivého, který i svými znalostmi odbornými právě v radiotechnice vyhoví i nejpřísnějším požadavkům...“), bylo rozhodnuto – Otto Hon byl v červnu téhož roku do *Radiojournalu* přijat a strávil v jeho službách (později přirozeně ve službách Československého rozhlasu) nepřetržitých 39 let. Do důchodu odešel k 31. prosinci 1973.

Rekapitulovat dlouholeté rozhlasové působení například režiséra, dramaturga či autora je do jisté míry snazší, nežli postihnout téměř 40letou práci rozhlasového technika. V případě prvních je možné opřít se o tituly, které přivedli na svět, mnohé z nahrávek uchovává rozhlasový archiv, a je tedy možno si hodnocení působení těchto tvůrců ověřit. Jakkoli je zřejmé, že bez práce techniků by tato díla nemohla být natočena ani vysílána, přesto snahu o přesnější postižení činnosti lidí v technických profesích je možné opřít jen o stručné údaje vyjadřující obor jejich působení.

Otto Hon v prvních třech letech rozhlasové práce prošel postupně všemi tehdejšími odděleními technického útvaru. Získal tím dobrou praxi v širším spektru technických oborů, přesto už v té době projevil svoji hlavní náklonnost vůči oblasti záznamu zvuku. Postupně si velmi zdatně osvojil všechny techniky umožňující zvukový

záznam. V polovině 30. let jich bylo poměrně velké množství – nahrávalo se ještě běžně metodou mechanického záznamu, tedy principem známým z klasické gramofonové desky. Polovina 30. let byla dobou, kdy se dynamicky zkoušely a rozvíjely co nejnvhodnější materiály pro přípravu tohoto druhu záznamu. A tak se nahrávalo stále ještě na voskové kotouče, souběžně s tím pak na nedávno předtím vynalezené fólie z tvrzené želatiny, jejichž využití však už kolem roku 1935 začaly nahrazovat lakové fólie na hliníkovém podkladu. V roce 1937 nastoupily tzv. decelithy, vyrobené z ohebné jednolitě hmoty, dalším krokem ke zkvalitnění záznamu zvuku pak byly lakové fólie na zinkovém pokladu, posléze byl zinek nahrazován ocelí.

Vedle těchto mechanických médií se od roku 1935 začalo experimentovat s magnetickým záznamem zvuku. V onom roce byl do pražského rozhlasu z Británie poprvé dovezen tzv. blattnerphon, přístroj, který umožňoval záznam zvuku na 3 mm široký ocelový pás. Právě práce s blattnerphonem Ottu Hona nejvíce zaujala. Objevil při tom cestu, jak kvalitu záznamu na tomlo stroji podstatně vylepšit. Za to dostal – už po dvou letech svojí rozhlasové práce, tedy v roce 1936 – pochvalu spolu s finanční odměnou.

V letech 1937–1945 pak pracoval už výhradně v oddělení záznamu zvuku. Těsně po osvobození byl jako zkušený pracovník jmenován zástupcem provozního šéfa stanice Praha II a tím na dalších 15 let přesunul svoje působení z budovy na Vinohradech do rozhlasového objektu v Karlíně.

Léta politického uvolňování 1960–1968 prožil Otto Hon v roli inspektora technického provozu. V roce 1965 dostal – u příležitosti Dne lísku, rozhlasu a televize – odznak vzorného pracovníka. Posledních šest let do odchodu do důchodu (1973) pak pracoval jako samostat-

ný inženýr ústředního technického provozu. Během posledního desetiletí své činnosti měl občas také vedlejší pracovní poměr – a to opět důsledně v oblasti zvukové techniky, vykonával dozor nad zvukovým zařízením ve středisku Slovanský dům, zařízení Obvodního kulturního domu v Praze 1.

Nad tímto pracovním curriculum vitae se člověku máně vybavuje název Čapkova románu „Občejný život“. Ve sledu oné každodenní práce technika jako by nebylo nic dramatického, nikde žádné vzestupy a pády dané politickými turbulencemi, které za jeho života panovaly, vše, co by vypovídalo o osobních vlastnostech a rysech, zůstává skryto jakoby pod hladinou. Jediná věta, kterou uvádí R. Běhal na závěr svého hesla o Ottovi Honovi („známý ochotou a uměním předávat své dlouholeté zkušenosti vychoval rozhlasu mnoho kvalitních techniků“) je však v naprosté shodě s tím, jak si dlouholetého rozhlasového technika vybavují pamětníci.

Jak už bylo řečeno – jediná stopa, která svědčí o Honově osobní odvaze a schopnosti se v dramatické chvíli osobně angažovat, se pojí ke květnovým dnům 1945. „První zvukové pásy vysílané 5. května 1945 v 18,00 hodin s hlášením výhradně českým zařadil a reprodukoval právě on. Potom působil jako telefonista a technik, spojka mezi Národní radou a generálním štábem v Bartolomějské ulici v krytu, odkud pomáhal v organizaci telefonní služby, v doručování zpráv do rozhlasu a v jiné službě technické. Honova účast v ilegálním hnutí byla spojena s důvěrným přátelstvím k nezapomenutelnému Vláďovi Cimrhaklovi, jeho druhu v práci, který byl 8. září 1944 pro přechovávání zbraní a osob stíhaných gestapem popraven“ (Náš rozhlas, č. 46, 1946).

Občejný rozhlasový život. Právě na takových je založena kontinuita působení média, jež prodělalo za své existence množství změn a zvratů.

Kateřina Vondráčková

PhDr. Milena Suhradová

23. 7. 1929 Praha

Paní doktorka Suhradová, vzácná a vlídná kolegyně, velmi skromná a vstřícná k lidem. Při svých dlouholetých zkušenostech, vždyť v rozhlase pracovala 40 let, nešetřila radami a vědomostmi, pro které jsem si k ní, coby novicka v Gramoarchivu (tenkrát Ústřední diskotéce) často chodila. A nejenom já, ale i redaktoři z hudebních redakcí, kolegové „katalogizátoři“, všichni ti, kteří si nevěděli rady při své práci.

M. Suhradová vystudovala Vysokou školu pedagogickou, obor hudební výchova – angličtina. Ovládala i jazyk německý, ale orientace v dalších jazycích, kterou při své práci redaktora, později programového pracovníka potřebovala, jí nedělala problémy. Její láska k hudbě folklorní i klasické je patrná i z tématu její diplomové práce: Vliv lidové písně na tvorbu Leoše Janáčka a Vítězslava Nováka. V té době to prý bylo zajímavé, ale velmi náročné téma. Nebyly téměř žádné bio-

**hudební redaktorka, programová pracovníce
ÚPDAF – ÚPPD**

grafie, studie a nahrávky jako dnes, takže prameny ke zpracování tohoto obsáhlého tématu se jen velmi těžko sháněly.

Do Čs. rozhlasu ji přivedla její spolupráce se souborem lidových písní a tanců Josefa Vycpálka:

M. S.: „K Vycpálkům jsem se dostala v roce 1949 už na vysoké škole jako tanečnice, bohužel, později jsem onemocněla a nemohla jsem dále tancovat. V té době se zakládal smíšený sbor, který byl součástí komponovaného programu Vycpálkoviců. Z tohoto souboru se pak vyčlenila tak zvaná dívčí desítka, se kterou jsem plavala a byla její vedoucí. Spolupráce trvala až do roku 1962; byla to prima parta, stýkáme se dodnes.“

Můj příchod do rozhlasu byla taková souhra náhod. Jednou, na konkursu zpěváků – talentů lidových písní, kam jsem byla pozvána právě pro svůj vztah k Vycpálkovicům a folkloru, mi pan Pavel Štěpán, tehdejší ve-

docí redakce lidové tvořivosti, nabídl práci v Čs. rozhlasu. Nebylo to tak jednoduché. Tehdy jsem dokončovala diplomovou práci a státnice a pokud bych chtěla pracovat v jiném oboru než učitelském, musela bych se vyvázat z povinnosti učit. Po roce 1948 se obor angličtina, který jsem vystudovala, ze škol vypouštěl a mnozí moji kolegové byli nuceni přejít buď na základní školy a učit jiné předměty, nebo začít pracovat v úplně jiných oborech. Já jsem tedy využila nabídky a po delších peripetiích a žádostech na ministerstvo školství o uvolnění jsem v roce 1952 nastoupila do Čs. rozhlasu.“

M. Suhradová měla na starosti vysílání českých a moravských písní, naláčela soubory a zpěváky v terénu, nahrávala vzpomínky a písně starých pamětníků (z Chodska, Vysočiny...), byla členkou porot na festivalech lidové písně a tvořivosti a jako redaktorka Čs. rozhlasu se zúčastnila Světového festivalu mládeže v Bukurešti (1953). V redakci lidových písní a hudby pracovala do roku 1965.

Po druhé mateřské dovolené v roce 1966 začala pracovat v Ústředním gramofonovém archivu. Poslouchala a katalogizovala gramofonové desky převážně s vážnou hudbou. Současně připravovala pořady z archivu, např. k Chopinovu výročí o polských klavíristech, za které přišlo dokonce poděkování z polské ambasády.

Od roku 1967 do roku 1971 pracovala jako tajemnice HRHV (Hlavní redakce hudebního vysílání), kde byl vedoucím redakce dr. Jiří Štílec. Doba okolo roku 1968 byla velmi zajímavá a bouřlivá, včetně politických změn, které se samozřejmě odrážely i ve vysílání.

Začátkem sedmdesátých let docházelo k různým personálním změnám. Bylo tomu tak i v HRHV. Dr. Jiří Štílec byl odvolán a po něm nastoupil na vedoucí místo soudruh Antonín Dvořák z Městského výboru KSČ. A ani paní doktorka se zpět do redakce nevrátila. Jako nešťastník nesměla toto místo zastávat.

Na podzim r. 1971 nastoupila jako redaktorka do redakce SVK (Symfonické, vokální a komorní hudby), kde setrvala do roku 1987.

M. S.: „Nebyl to tak velký skok. Pocházím z hudbymilovné rodiny, doma jsme poslouchali vážnou hudbu a chodili velmi často na koncerty. Také z mé předchozí praxe a z práce s gramofonovými deskami jsem měla hodně „naposloucháno“, takže bylo štěstí, že jsem se dostala do redakce SVK, kde byl tehdy vedoucím redaktorem doktor Nedbal, skvělý člověk a rozhlasový redaktor. Vlastně jeho zásluhou jsem mohla pokračovat v práci, která mě těšila, a navíc jsem pracovala s lidmi, se kterými jsem si výborně rozuměla. Zabývala jsem se hlavně komorní hudbou a takový první úkol, který na

mne připadl, byl tříměsíční cyklus o klavíristech z celého světa. Pořad to byl rozsáhlý, díly tohoto cyklu se vysílaly denně. Autorem byl profesor konzervatoře dr. Kříž, který mi dodával texty, materiály a desky, ze kterých jsme pořady přetáčeli a připravovali. Byl to ohromný dokument, ale velká dřina – takový křest ohněm. Desky nebyly zrovna kvalitní po zvukové stránce, ale dokument to byl opravdu nádherný. A pořadů v redakci stále přibývalo, práce bylo opravdu hodně. Vysílali jsme i přímé přenosy z koncertů, mezinárodních festivalů, Pražských jar a dalších zajímavých akcí. Ve vysílání byla také jistá nesmyslná omezení, např. Bohuslav Martinů se mohl vysílat jen jednou týdně, nesměl se vysílat dirigent Rafael Kubelík, ruský violoncellista a dirigent Mstislav Rostropovič, americký dirigent, hudební skladatel, klavírista a pedagog Leonard Bernstein, klavírista Rudolf Firkušný, skladatel Karel Husa a další vynikající hudebníci, kteří emigrovali nebo byli v nemilosti. Měla jsem také na starosti noční koncerty v čtyřjazyčném hlášení, které byly vysílány každý den. Spolupracovala jsem s hlasateli ze zahraničních redakcí a dohlížela především na správné hudební názvosloví, překlady tónin, názvů skladeb a podobně. Byl to opravdu široký záběr, někdy velmi vyčerpávající práce.“

Po roce 1987, již na částečný úvazek jako důchodce, pracovala v Ústřední programové diskotéce – dnešním Gramoarchivu, kam nastoupila na katalogizaci kompaktních desek, které se do rozhlasu teprve začaly dodávat. To znamenalo desky poslechnout, zkontrolovat časy jednolitých skladeb a porovnat je s údaji v textových knížkách a připravit podklady, tedy křestní listy pro vysílání atd... (První CD, které paní doktorka zpracovala, bylo CD00067 – Purcell: Music For Queen Mary.) M. Suhradová v Diskotéce - Gramoarchivu zůstala až do roku 1992, kdy definitivně ukončila zaměstnanec-ký poměr v Čs. rozhlasu.

Velmi ráda vzpomínám na naše „sedánky“ v Gramoarchivu, na vyprávění o začátcích v rozhlasu, o setkáních se zajímavými i méně populárními lidmi, na jejího výborného indiánka – piškotový dort se šlehačkou zalitý čokoládou, který pro nás vyráběla, na veselé historky, kterými, spolu s panem Šedivým, další dobrou duší rozhlasu, obšťastňovala naši malou partu. Mrzí mě, že jsem tenkrát nedocenila všechna ta zajímavá povídání a nezavedla „lodní deník“ všech jejích historek a zážitků. Z mé paměti se postupem času vytrácely, až zbyly jen útržky. Proto jsem velmi ráda, že se mi paní doktorku Suhradovou podařilo vypátrat (děkuji za to kolektivu milých lidí ze souboru Vycpálkoviců) a že jsme se spolu mohly sejít a alespoň trochu si zavzpomínat.